

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням робочої групи зі збору, обробки та складання орієнтовного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області

від 18 грудня 2024 р., протокол № 2

ПОРЯДОК ведення Переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області

I. Загальні положення

1. Цей Порядок розроблений на підставі Закону України «Про приєднання до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини», Порядку ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, затвердженого наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25 серпня 2023 року № 449, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України від 28 вересня 2023 року за № 1718/40774.

2. Порядок ведення Переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області (далі – Порядок) визначає механізм створення та адміністрування Переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області – інформаційної системи, що забезпечує ідентифікацію, збирання, обробку, накопичення, облік, захист та доступ до інформації про наявні на території Харківської області елементи нематеріальної культурної спадщини з метою їх охорони (далі – Обласний перелік).

3. У цьому Порядку терміни вживаються у таких значеннях:

нематеріальна культурна спадщина (НКС) – звичаї, форми показу та вираження, знання та навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, які визнані спільнотами, групами й у деяких випадках окремими особами як частина їхньої культурної спадщини;

елемент нематеріальної культурної спадщини (елемент НКС) – окремий прояв нематеріальної культурної спадщини (традиція, культурна практика, подія, знання та навички, або поєднання кількох цих аспектів), знання про який передаються від покоління до покоління в межах визначених спільнот і груп;

галузі НКС, представлені елементами НКС, визначаються відповідно до частини другої статті 2 Конвенції та виражаються в:

усних традиціях та формах вираження;

виконавських мистецтвах;

звичаях, обрядах, святкуваннях;

знаннях та практиках, що стосуються природи та всесвіту;

традиційних ремеслах;
традиційній кухні;
народних іграх;
фестивалях;
народній медицині (ті елементи НКС, що не шкодять здоров'ю та життю людини);
культурних просторах.

носії нематеріальної культурної спадщини – окремі особи або спільноти, групи, які практикують, відтворюють та передають НКС, мають почуття ідентичності на основі спільної НКС, об'єднані спільними навичками, досвідом та спеціальними знаннями, визнають елемент НКС частиною своєї культурної спадщини;

облікова картка елемента НКС – документ, який містить відомості про елемент НКС, визначає заходи з його охорони та оновлюється відповідно до потреби;

охорона елемента НКС – система заходів, спрямованих на забезпечення життєздатності елемента НКС, що включає його ідентифікацію, документування, дослідження, збереження, захист, популяризацію, підвищення його ролі в житті суспільства та передачу наступним поколінням, зокрема через засоби формальної та неформальної освіти, а також відродження різних аспектів побутування елемента НКС;

життєздатність елемента НКС – стан побутування елемента НКС, при якому загрози його сталому відтворенню та передачі від покоління до покоління відсутні або компенсовані;

громади/спільноти – об'єднання носіїв-практиків та споживачів елемента НКС (незалежно від статі, віку, походження, соціального, економічного статусу), зацікавлених організацій, які відіграють центральну роль у розповсюдженні та передачі живої спадщини. Громада/спільнота не має чітких кордонів (географічних, етнічних), не є однорідною, може складатися з різних груп, організацій та об'єднувати як носіїв-практиків елемента НКС, так і державні, недержавні, громадські організації;

інклюзивна основа – залучення та інтеграція в діяльність з охорони нематеріальної культурної спадщини громад/спільнот, носіїв-практиків елемента НКС, а також тих, хто перебуває в несприятливих умовах, постраждав від дискримінації, надзвичайних обставин, наслідків війни та має обмежені можливості, зокрема, фізіологічні.

4. Обласний перелік формується на підставі рішення Робочої групи зі збору, обробки та складання орієнтовного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області.

5. Обласний перелік складається з чотирьох інвентарів (переліків):
- інвентар нематеріальної культурної спадщини;

- інвентар нематеріальної культурної спадщини, яка потребує термінової охорони;
- інвентар належних практик з охорони нематеріальної культурної спадщини;
- інвентар елементів, що були відроджені у зв'язку з перерваною традицією.

До інвентарю нематеріальної культурної спадщини включаються виключно ті елементи НКС, що передаються від покоління до покоління, постійно відтворюються громадами/спільнотами, носіями елементу НКС під впливом їх оточення та на дату подачі функціонують на практиці.

Інвентар нематеріальної культурної спадщини, яка потребує термінової охорони включає елементи НКС, що передаються від покоління до покоління, постійно відтворюються громадами/спільнотами, носіями елементу НКС під впливом їх оточення, функціонують на практиці та важливі для спільнот, однак перебувають під загрозою зникнення та потребують термінової охорони у зв'язку із виникненням обставин, які вимагають негайної реакції.

До інвентарю належних практик з охорони нематеріальної культурної спадщини включається розроблений громадами/спільнотами, носіями елементів НКС комплекс заходів з охорони НКС, який максимально сприяє передачі від покоління до покоління, постійному відтворенню громадами/спільнотами під впливом їх оточення, а також підвищує обізнаність про НКС, сприяє повазі до НКС та її видимості.

Подання до інвентарю елементів НКС, що були відроджені у зв'язку з перерваною традицією має відповідати таким критеріям:

- містити опис елементу НКС;
- демонструвати роль і значення у соціальному та культурному житті громади/спільноти;
- бути підготовленим на широкій інклюзивній основі;
- містити план розвитку, який сприяє передачі від покоління до покоління, постійному відтворенню громадами/спільнотами під впливом їх оточення на п'ять років.

6. Елемент НКС може бути включений до Обласного переліку у разі дотримання таких умов:

- елемент НКС відповідає визначенню нематеріальної культурної спадщини відповідно до ст. 2, ч. 1 і ч. 2 Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини та в п. 3 розділу I Порядку;
- елемент НКС є таким, що побутує/побутував та стало відтворюється/відтворювався спільнотами і групами, демонструє роль і значення елементу НКС у соціальному та культурному житті громади/спільноти, яка вважає його частиною своєї культурної спадщини на момент клопотання про включення до Обласного переліку;
- процес клопотання про включення елементу НКС до Обласного переліку має відбуватися на широкій інклюзивній основі;

- наявність облікової картки елемента НКС; допоміжних ілюстративних матеріалів, які фіксують різні аспекти побутування та відтворення елемента НКС (аудіо- та відеозаписи, фотографії, графічні матеріали); добровільної, довгострокової, безкорисливої та поінформованої згоди носіїв елемента на включення елемента НКС до Обласного переліку; згоди на оприлюднення фото- та відеоматеріалів відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права».

7. До Обласного переліку не включаються :

- практики, відтворення яких може спричиняти шкоду життю та здоров'ю людини;
- практики, які можуть бути визначені як дискримінаційні, принижують гідність та порушують права людини;
- практики, що спрямовані на розпалювання міжнаціональної, расової чи релігійної ворожнечі;
- твори, які є об'єктом авторського права;
- створюють суспільну небезпеку та загрожують життю нації;
- мають торгову марку.

8. До Обласного переліку включаються такі відомості:

- назва елемента НКС;
- інвентар, до якого відноситься елемент;
- охоронний номер;
- галузь (галузі) НКС, представлена (представлені) елементом НКС;
- ареал сучасного побутування;
- дата і номер рішення про включення елемента НКС до Обласного переліку (або про виключення з нього).

9. Адміністрування Обласного переліку здійснює КЗ «Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва» (КЗ «ООМЦКМ»). Електронна версія Обласного переліку розміщується на офіційному сайті КЗ «ООМЦКМ».

II. Порядок включення елементів НКС до Переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області та внесення змін до нього

1. Клопотання про включення елемента НКС до Обласного переліку та внесення змін до нього подають громади/спільноти, громадські організації, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, неформальні об'єднання громадян (ініціативні групи), установи та організації всіх форм власності (далі – Ініціатори).

2. Умовою включення елемента НКС до Обласного переліку є підготовка та подання необхідних документів і матеріалів:

- облікова картка елемента НКС, заповнена згідно з Додатком № 1 Порядку;

- допоміжні ілюстративні матеріали, які включають у себе до 10 фото у форматі jpg. (856x452), відеоматеріалів у форматі MP4 та інших матеріалів у форматі jpg., pdf., які містять інформацію про елемент НКС;
- добровільна, довгострокова, безкорислива та поінформована згода носіїв елемента на включення елемента НКС до Обласного переліку;
- згода на оприлюднення фото та відеоматеріалів відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права».

3. Ініціатор бере на себе зобов'язання дотримуватися загальноприйнятих етичних принципів у процесі ідентифікації та документування елемента НКС, зокрема сприяти поширенню інформації про мету, завдання та прогнозовані наслідки цієї діяльності та несе відповідальність за достовірність наданих відомостей.

4. Клопотання про включення елемента НКС до Обласного переліку приймаються КЗ «ООМЦКМ» протягом року в електронному вигляді. Ініціатор може звертатися до КЗ «ООМЦКМ» за консультаційною допомогою у процесі підготовки відповідного пакету документів.

5. КЗ «ООМЦКМ» перевіряє повноту поданого пакету документів і здійснює технічну перевірку інформації.

У разі виявлення недоліків КЗ «ООМЦКМ» у термін, що не перевищує 15 календарних днів із дня, наступного за днем надходження клопотання, повертає його ініціатору із зазначенням підстав повернення та пропозиціями щодо усунення відповідних недоліків. Після усунення недоліків клопотання подається повторно.

6. Клопотання, які відповідають вимогам, визначеним у п.2 розділу II Порядку, КЗ «ООМЦКМ» у термін, що не перевищує 15 днів, передає на розгляд Робочої групи зі збору, обробки та складання орієнтовного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області (далі – Робоча група), яка діє відповідно до Положення про Робочу групу зі збору, обробки та складання орієнтовного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області, затвердженого наказом Департаменту культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації.

7. Робоча група на черговому засіданні на підставі поданих документів ухвалює рішення, яке оформлюється протоколом, рекомендувати:

- включити елемент НКС до Обласного переліку;
- внести зміни до відомостей про елемент НКС;
- перемістити елемент НКС до іншого інвентарю;
- виключити елемент НКС з Обласного переліку.

8. Рішення Робочої групи щодо включення до Обласного переліку або внесення змін до інформації про елемент НКС доводиться до відома громадськості шляхом оприлюднення на офіційному сайті Харківської обласної державної адміністрації, сайті КЗ «ООМЦКМ» та в інший прийнятний спосіб.

9. Виключення елемента НКС з Обласного переліку можливе за рекомендацією Робочої групи на основі обґрунтованого звернення:

- громади/спільноти про те, що елемент перестав бути актуальним для громади/спільноти та більше не практикується;
- громадських організацій, установ та організацій всіх форм власності, діяльність яких пов'язана з охороною НКС, а також незалежних організацій, які володіють інформацією про зміни стану побутування елемента, недотримання громадою/спільнотою взятих на себе зобов'язань, що призвели до втрати елемента НКС, практикування елемента НКС, що порушує права людини, носить дискримінаційний характер, може спричинити шкоду життю та здоров'ю людини, є об'єктом авторського права.

10. Обґрунтоване звернення про виключення елемента НКС з Обласного переліку розглядається на засіданні Робочої групи. Фахівцями КЗ «ООМЦКМ» проводиться дослідження, яке включає консультації з громадою/спільнотою, носіями елемента НКС, відповідними організаціями та установами, які опікуються елементом НКС, моніторинг практикування елемента НКС та виконання охоронних планів.

11. Елементу НКС у разі включення його до Обласного переліку присвоюється охоронний номер, який не може дублюватися.

Охоронний номер складається з абрєвіатури «НКС», цілого числа, двох літер «Ха» і розділяються крапками («НКС.1.Ха»).

Охоронний номер елемента НКС, виключеного з Обласного переліку, повторно не використовується.

III. Зберігання інформації про елементи НКС

1. Оригінали облікових карток, допоміжні матеріали, рішення Робочої групи, оформлені протоколами, зберігаються в КЗ «ООМЦКМ» в електронному вигляді на окремому Google диску.

2. Рішення щодо елемента НКС, виключеного з Обласного переліку, щодо змін відомостей про елемент розміщуються у відповідних розділах його електронної версії.

IV. Заходи з охорони та моніторингу стану життєздатності елементів НКС

1. КЗ «ООМЦКМ» у термін, що не перевищує 15 календарних днів із дати включення елемента НКС до Обласного переліку, надсилає ініціаторам подання, структурним підрозділам у сфері культури сільських, селищних, міських виконавчих комітетів територіальних громад, на території яких був виявлений відповідний елемент, копії: рішення Робочої групи (витяг з протоколу) про включення елемента НКС до Обласного переліку, облікової картки елемента

НКС, допоміжних матеріалів, а також рекомендації та пропозиції Робочої групи щодо забезпечення охорони елемента НКС (за наявності).

2. Ініціативу громади з підтримки заходів з охорони елементів НКС можуть брати на себе державні установи, органи місцевого самоврядування, недержавні організації, заклади освіти, культури, творчі спілки, фізичні особи-підприємці, носії елементів НКС та окремі зацікавлені особи.

3. З метою забезпечення охорони елементів НКС, включених до Обласного переліку, здійснюється моніторинг життєздатності елементів НКС (далі – Моніторинг).

4. Моніторинг можуть здійснювати органи та установи у сфері культури та окремі фахівці, які мають досвід та знання у сфері охорони НКС за якнайширшої участі громад/спільнот та зацікавлених організацій за усталеною формою (Додаток № 2).

Результати моніторингу подаються до КЗ «ООМЦКМ» щорічно до 1 жовтня та містять інформацію про вжиті заходи з охорони елементів НКС, включених до Обласного переліку.

5. Аналітичний звіт за результатами моніторингу за звітний період подається на розгляд Робочої групи. На найближчому засіданні Робоча група на підставі поданого звіту надає рекомендації щодо подальшої роботи з охорони елементів НКС, вжиття невідкладних заходів у разі погіршення стану їх життєздатності або виключення елементів НКС з Обласного переліку.

6. КЗ «ООМЦКМ» надсилає рекомендації Робочої групи громаді/спільноті та структурним підрозділам у сфері культури районних, міських державних адміністрацій, об'єднаних територіальних громад, які здійснюють заходи з охорони елементу НКС.